

АНАЛИЗ

НА ЗДРАВОСЛОВНОТО СЪСТОЯНИЕ

НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ

ЗА УЧЕБНАТА 2022/2023 Г.

ОБЛАСТ РУСЕ

Русе, май 2023 г.

Настоящият анализ има за цел да представи състоянието на основните показатели за физическото развитие и здравословно състояние на децата от 1 до 18 години, регистрираните заболявания при проведените през 2022 година профилактични прегледи, както и диспансерно наблюдаваните случаи през учебната 2022/2023 година.

Същият е изготвен съгласно изискванията на Наредба №39/2004 г. за профилактичните прегледи и диспансеризация (обн. ДВ бр. 106/2004 г.) и Наредба №3/2000 г. за здравните кабинети в училища и детски заведения на Министерство на здравеопазването (обн. ДВ бр. 38/2000 г.). Съгласно чл. 11 от горесцитираната наредба медицинските специалисти от детските и учебните заведения обобщават данните, получени от общопрактикуващите лекари за проведените профилактични прегледи на деца и ученици и предават информацията в Регионалните здравни инспекции в срок до 30 март на календарната година. Анализът е базиран на информацията, получена и обобщена от всичките 140 предадени в РЗИ схеми за анализ.

* * * * *

Анализът за 2022 г. е изготвен на базата на подадена информация за обслужен контингент от 6110 деца (в 268 детски групи) и 18621 ученици (в 908 учебни паралелки). С профилактични прегледи са обхванати 97,95% от всички деца (до 7 год.) от заведенията, предали схеми за анализ (98,22% за 2021 г., 97,37% за 2020 г., 99,01% за 2019 г., 98,92% за 2018 г., 98,61% за 2017 г.) и 98,4% от учениците (95,66% за 2021 г., 95,93% за 2020 г., 98,14% за 2019 г., 99,01% за 2018 г., 97,77% за 2017 г.) от област Русе (обхванатите деца и ученици и регистрираните заболявания са показани на табл.1/стр.10 за децата и табл.2/стр.11 за учениците).

Антропометричните данни - ръст и телесна маса са представени на табл.3/стр.12 и табл.4/стр.13 (за деца и ученици съответно).

I. Физическо здравословно състояние на деца и ученици

За да се извърши анализ на физическото здравословно състояние е необходимо първо да се разгледат индивидуалните антропометрични оценки на ръста и на телесната маса (теглото), както и на физическата дееспособност на децата и учениците.

При извършване индивидуална оценка на ръста и теглото, по антропометрични показатели децата се разпределят в три групи:

- I група - норма – деца, с нормален за възрастта си ръст и тегло $/x \pm 1s/$, където „x” е средната стойност за съответната възраст и пол от таблица „Ръст и телесна маса”, а „s” е стандартно отклонение, посочено в същата таблица.

- II група - разширена норма – деца, при които антропометричните показатели са между $/x \pm 1s/$ и $/x \pm 2s/$.

- III група - извън норма – деца, при които антропометричните показатели са под $/x - 2s/$ и над $/x + 2s/$.

Физическата дееспособност на децата се измерва по показателите: мускулна сила на лява и дясна ръка, гладко бягане, скок на дължина, хвърляне на малка топка, максимален брой клякания.

Физическата дееспособност при учениците се определя от оценката по физическо възпитание и спорт.

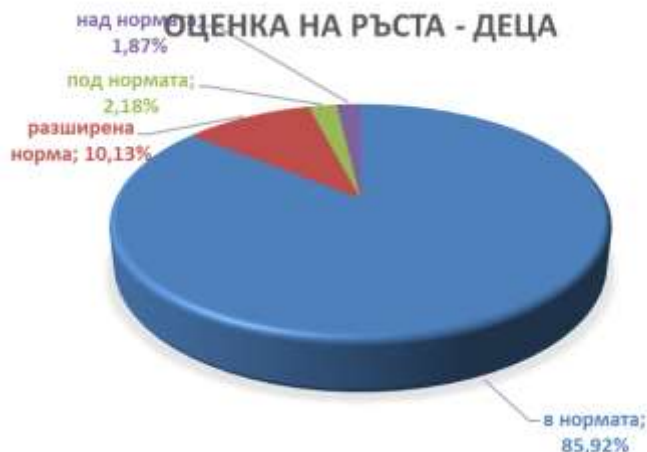
I.1. Антропометрични измервания на деца от 1 до 7 години

1. Измерване на ръст

общини и селища	ръст			
	норма	разш. норм	извън нормата	
	брой деца	бр. деца	под	над
Област Русе	5250	619	130	111
Общ брой(100%) 6110	85,92%	10,13%	2,18%	1,87%

От профилактично обхванатите 6110 деца, в група „норма“ са 5250 – 85,92% (86,94% за 2021 г., 86,31% за 2020 г., 86,15% за 2019 г., 88,34% за 2018 г., 87,88% за 2017 г.). В група „разширена норма“ са 619 деца – 10,13% (9,73% за 2021 г., 10,58% за 2020 г., 10,84% за 2019 г., 9,19% за 2018 г., 9,32% за 2017 г.). Извън нормата попадат 3,94% (3,32% за 2021 г., 3,11% за 2020 г., 3,01% за 2019 г., 2,47% за 2018 г., 2,81% за 2017 г.). 130 деца изостават от нормалния за възрастта си ръст (2,18%), а 111 деца го изпреварват (1,87%).

Описаното дялово разпределение е онагледено в следната диаграма:

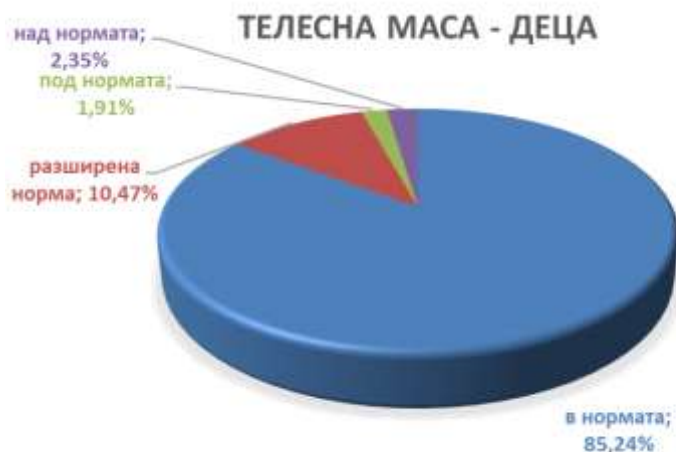
2. Измерване на тегло

общини и селища	телесна маса			
	норма брой деца	разш. норм бр. деца	извън нормата	
			под	над
Област Русе	5209	640	117	144
Общ брой(100%) 6110	85,24%	10,47%	1,91%	2,35%

Теглото е другият основен показател за физическо развитие и здравословно състояние на децата. Докато обаче ръстът е анатомична даденост, теглото е променлива величина и се разглежда съпоставено с ръста. Ето защо на теглото се отделя внимание и е желателно да бъде под контрол.

От обхванатите с профилактични измервания деца в група „норма“ са 5209 – 85,24% (85,16% за 2021 г., 84,82% за 2020 г., 84,87% за 2019 г., 87,42% за 2018 г., 87,01% за 2017 г.). В група „разширена норма“ са 640 – 10,47% от прегледаните деца, а „извън норма“ – 261 деца или 4,27%, като с поднормено тегло са 117 – 1,91% и с наднормено тегло са 144 деца – 2,35% .

Описаното дялово разпределение е онагледено в следната диаграма:

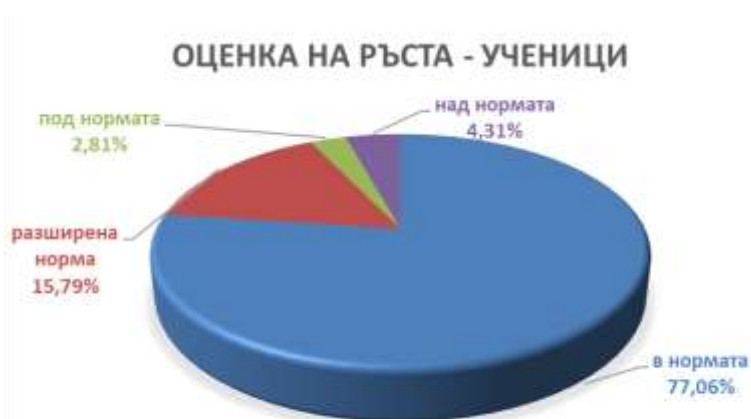

1.2. Антропометрични измервания на ученици от 7 до 18 години

1. Измерване на ръст

При индивидуалната оценка на ръста, учениците се разпределят по групи както следва: от измерените ученици 77,06% - т.е. 14293 ученици са в група норма за възрастта си (76,13% за 2021 г., 77,21% за 2020 г., 76,17% за 2019 г., 79,29% за 2018 г., 80,49% за 2017 г.); 15,79% - 2930 ученици са в разширена норма (16,46% за 2021 г., 16,31 за 2020 г., 16,58% за 2019 г., 14,22% за 2018 г., 13,89% за 2017 г.).

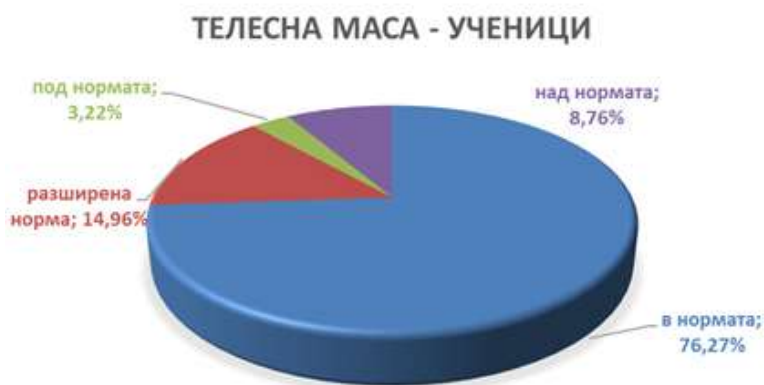
Извън нормата за ръст са 1323 ученици, т.е. 7,13% (7,40% за 2021 г., 6,48% за 2020 г., 7,25% за 2019 г., 6,49% за 2018 г., 6,61% за 2017 г.), като 2,81% - 522 ученици са под нормалния ръст (3,17% за 2021 г., 2,32% за 2020 г., 2,98% за 2019 г., 2,58% за 2018 г., 2,46% за 2017 г.), а 4,31% - 801 ученици са с наднормен ръст (4,23% за 2021 г., 4,16% за 2020 г., 4,27% за 2019 г., 3,91% за 2018 г., 3,15% за 2017 г.). Повече данни (разпределение по възраст до 14 и над 14 години, също и по пол са показани в табл.4- част 2.

2. Измерване на тегло

От направените измервания на теглото на обхванатите ученици са видни следните данни: в група норма са 14146 ученици, т.е. 76,27% от антропометрично измерените (75,65% за 2021 г., 72,96% за 2020 г., 72,65% за 2019 г., 76,27% за 2018 г., 77,93% за 2017 г.), в група разширена норма попадат 2775 ученици – 14,96% от измерените (15,78% за 2021 г., 15,35% за 2020 г., 18,14% за 2019 г., 14,67% за 2018 г., 13,29% за 2017 г.), а извън нормата са 1625 ученици – 8,76% (8,56 за 2021 г., 8,25% за 2020 г., 9,21% за 2019 г., 9,05% за 2018 г., 8,79% за 2017 г.).

Под нормата за телесно тегло са 598 ученици или 3,22%, (3,61% за 2021 г., 3,03% за 2020 г., 3,18% за 2019 г., 3,55% за 2018 г., 3,49% за 2017 г.), а с наднормено тегло са 1027 ученици или 5,53% от обхванатите (4,95% за 2021 г., 5,22% за 2020 г., 6,03% за 2019 г., 5,50% за 2018 г., 5,30% за 2017 г.).

Повече информация (разпределение по възраст до 14 и над 14 години, също и по пол са дадени в табл.4 - част 3.

1.3. Физическа дееспособност при децата и учениците

1. При децата

От направените изследвания на децата до 7 г. възраст (които са обхванати в анализа за настоящата година, посредством представените схеми за анализ), 5946 са покрили нормите, което е 97,31% от всички деца (97,49% за 2021 г., 96,49% за 2020 г., 96,24% за 2019 г., 91,29% за 2018 г., 97,76% за 2017 г.) – вижте табл.5 - част 1.

2. При учениците

Данните сочат, че 17875 от тях, т.е. 95,99% са покрили нормите за дееспособност (96,84 за 2021 г., 97,06% за 2020 г., 96,82% за 2019 г., 97,07% за 2018 г., 96,84% за 2017 г., 96,88% за 2016 г.), получавайки оценка над среден (3) в часа по физкултура. Трайно освободени от часовете са били 518 ученици, което е 2,78% (2,63 за 2021 г., 2,38% за 2020 г., 3,18% за 2019 г., 2,79% за 2018 г., 3,15% за 2017 г., 3,05% за 2016 г.).

В групи за лечебна физкултура са включени само 21 ученици – 0,11% (0,07% за 2021 г., 0,15% за 2020 г., 0,09% за 2019 г., 0,15% за 2018 г., 0,42% за 2017 г., 0,40% за 2016 г.).

Данните са видни и от показаната диаграма:

II. Диспансерно наблюдение на деца от 1 до 7 и ученици от 7 до 18 години

В Приложение № 4 на Наредба № 39/16.11.2004 г. на МЗ за профилактичните прегледи и диспансеризацията е посочен списък на заболяванията, при които децата подлежат на диспансеризация.

Обобщените данни от схемите за анализ за 2022 г. показват, че от обхванатите деца и ученици със заболявания, подлежащи на диспансерно наблюдение са:

1. Деца

От всички 5985 обхванати в анализа деца от област Русе 78 (т.е. 1,3%) са диспансеризирани за различни заболявания (1,07% за 2021 г., 0,91% за 2020 г., 1,46% за 2019 г., 1,02% за 2018 г., 0,69% за 2017 г.). Разпределението на диспансерните по класове заболявания и диагнози се намира в табл.6, откъдето е видно, че:

Водещ дял – 24 деца са със заболявания на дихателната система, като процентен дял 30,76% от диспансерните деца и 0,39% от всички.

Вторият висок дял са разстройствата в развитието – 22 деца (28,20% от диспансерните или 0,36% от всички деца). За сравнение, в предходната година са били 54,83% от диспансерните деца и 0,58% от всички, 0,29% през 2020 г., 0,42% през 2019 г., 0,31% през 2018 г., 0,21% през 2017 г.).

На трето място са заболяванията на нервната система – 12 деца и се представят с 15,38% дял от диспансерните деца и 0,19% от всички деца в областта. За сравнение, в предходната година са били 9,67% от диспансерните и 0,1% дял от всички деца в област Русе (2020 г.- 12,5% от диспансерните и 0,11% от всички).

На четвърто място са заболяванията на сърдечно - съдовата система – 5 деца. Като процентни дялове- 6,41% от диспансерните и 0,08% от всички деца.

2. Ученици

Диспансерните 318 ученици – 1,7% от всички (за 2021 г. - 1,10%) са показани на табл.7. По класове болести, пресметнато в проценти, данните са следните:

Първо място заемат разстройствата в развитието и поведението – главно аутизъм, както и други генерализирани разстройства. Диспансерни са били 85 ученици, което представлява 26,73% от диспансерните и 0,45% от всички ученици. За 2021 г. са били 19,89% дял от диспансерните ученици и 0,22% от всички ученици, 2020 г. - 23,31% дял от диспансерните ученици и 0,30% от всички ученици.

Второ място се заема от болестите на нервната система – 76 ученици.. Те представляват 23,89% дял от диспансерните и 0,4% от всички ученици. През 2021 г. са били 17,34% от диспансерните и 0,19% от всички ученици, 2020 г. - 27,54% от диспансерните и 0,35% от всички ученици.

Трето място се заема от болестите на дихателната система – 54 ученици. Те представляват 16,98% дял от диспансерните и 0,29% от всички ученици. През 2021 г. са били 25% от диспансерните и 0,27% от всички ученици, 2020 г. - 20,76% от диспансерните и 0,27% от всички ученици.

На четвърто място са заболяванията на ендокринната система – 45 ученици, 14,15% дял от диспансерните и 0,24% от всички ученици.

Останалите диспансерни ученици по- подробно могат да бъдат разгледани в приложението.

III. Регистрирани заболявания и аномалии при профилактичните прегледи на деца от 1 до 7 и ученици от 7 до 18 години

1. Регистрирани заболявания и аномалии при деца от 1 до 7 години (Табл.1)

През 2022 г. са прегледани профилактично 5985 деца (от общо 6110 за които има подадени схеми за анализ), на които са открити общо 276 заболявания, т.е. дялът на болните деца е бил 4,61% (3,06% за 2021 г., 2,56% за 2020 г., 4,22% за 2019 г., 2,84% за 2018 г., 3,95% за 2017 г.).

През 2022 година първо място заболяванията, свързани със специфични забавяния в развитието, регистрирани са 55 деца. Като дял от общия брой регистрирани болни – 19,92%. За сравнение през 2021 г. моментната заболеваемост е била 7,95%.

На второ място се нареждат заболяванията на дихателната система, регистрирани са 40 деца. Като дял от общия брой регистрирани болни – 14,49%. За сравнение през 2021 г. моментната заболеваемост е била 25,56%, а 2020 г. - 14,29%.

На трето място се нареждат болестите на ендокринната система с регистрирани 29 деца, като дял от общия брой заболявания – 10,5%. За сравнение през 2021 г. моментната заболеваемост е била 7,95%.

Наблюдава се известна динамиката на относителния дял на най-разпространените болести (от всички регистрирани такива) спрямо предходни години. Като водещи при децата тази година са заболяванията, свързани със специфични забавяния в развитието, които през миналата учебна година са били на трета позиция. Заболяванията на дихателната система са по- малко от миналата година - 14,49% срещу 25,56% за 2021 г. На третата позиция са заболяванията на ендокринната система, при които се наблюдава известно повишение в процентните стойности- 10,5% за 2022 г., 7,95% за 2021 г.

В графа „други“ са поставени 99 заболявания при децата.

2. Регистрирани заболявания и аномалии при ученици от 7 до 18 години (Табл.2)

С профилактичен преглед през 2022 г. са обхванати 18323 ученици от анализирани 18621 в област Русе (98,4%). От всички прегледани са открити общо 1118 заболявания, като дял те представляват 6,1% от прегледаните ученици (за 2021 г. дялът им е 4,92%, 2020 г. е 6,25% , 2019 г. е 4,67%, 2018 г. е 5,87%, 2017 г. е 6,03%).

Данните показват, че най- много регистрирани заболявания бележат заболяванията на костно-мускулната система при 269 ученици (от които само гръбначните изкривявания са открити на 247 ученици) или относителен дял от всички заболявания 21,37%. През 2021 г. тези данни са били 17,68%, 2020 г. - 20,98%.

На второ място са заболяванията на ендокринната система и обмяната на веществата при 198 ученици или относителен дял от всички заболявания 17,71%. През 2021 г. тези данни са били 21,2%, 2020 г. - 27,34%, 2019 г. - 21,49%, а през 2018 г. - 18,48%.

На трето място се подреждат болестите на зрението- при 166 ученици или относителен дял от всички заболявания 17,71%. През 2021 г. са били 16,66%, 2020 г. - 17,62%, 2019 г. - 15,57%, 2018 г. - 11,63%.

Табличните данни за регистрираните заболявания при профилактичните прегледи дават възможност да се анализира здравословното състояние на учениците по възрастов показател: за

първи, седми и десети клас. Изборът точно на тези възрастови групи е свързан с факта, че това са преходни периоди в развитието на учениците.

Прегледаните **първокласници** през 2022 година са 1491 от общо 1505 или 99,07% (98,15% за 2021 г., 97,84% за 2020 г., 97,84% за 2019 г., 98,98% за 2018 г., 99,72% за 2017 г., 99,58% за 2016 г.). Открити са 132 заболявания.

Най- често срещани са гръбначните изкривявания с 34,09% заболеваемост сред децата в първи клас. На второ място са разстройствата в развитието и поведението с 35 ученици или 26,51% от всички регистрирани заболявания.

На трето място са заболяванията засягащи зрението с регистрирани 16 първокласници или 12,12%.

Средно за всички първокласници заболеваемостта е 8,85% (8,54% за 2021 г., 11,02% за 2020 г., 24,72% за 2019 г.).

При **седмокласниците** прегледаните са 1673 от 1712 ученици - 97,72% (97,37% за 2021 г., 97,05% за 2020 г., 97,44% за 2019 г., 98,20% за 2018 г.). Открити са 87 заболявания - 5,2% от обхванатите. Тук първенството се заема от болестите на ендокринната система и обмяната на веществата - 25 регистрирани ученици. Това дава заболеваемост 28,73%. На второ място се нареждат болестите, засягащи зрението - 24 ученици (12 със смущения и 12 с намалено зрение или слепота) или 27,58% от всички регистрирани заболявания сред учениците в седми клас. Следват случаите на ученици с разстройства в развитието и поведението - 22 ученици или 12,79%.

От **десетокласниците** профилактично са прегледани 1446 от 1497 ученици - 96,59% (93,76% за 2021 г., 97,02% за 2020 г., 98,18% за 2019 г., 97,55% за 2018 г., 97,54% за 2017 г.). Диагностицирани са 86 заболявания – на 5,94% от прегледаните ученици.

Водещи тук са болестите на ендокринната система и обмяната на веществата - регистрирани 27 ученици (31,39% от всички регистрирани заболявания). На второ място с 14 ученици се нареждат болестите на зрението или 16,27%. Болестите на костно- мускулната система са с 10 регистрирани ученици или 11,62%.

РЕЗЮМЕ НА ДАННИТЕ С ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

1. Обхващането с профилактични прегледи през 2022 година е **97,95%** за децата (99,22% за 2021 г., 97,38% през 2020 г., 99,01% през 2019 г., 98,92% през 2018 г., 98,61% през 2017 г.) и **98,4%** за учениците (94,28% за 2021 г., 95,94% през 2020 г., 98,14% през 2019 г., 97,77% през 2018 г., 98,42% за 2017 г.).

2. Антропологичните измервания показват, че в нормите за ръст и тегло (широките граници) са както следва:

✓ ръст – 5250 деца – 85,92% (86,94% за 2021 г., 86,31% за 2020 г., 86,15% за 2019 г., 88,34% за 2018 г., 87,88% за 2017 г.) и 77,06% - т.е. 14293 ученици – са в група норма за възрастта си (76,13% за 2021 г., 77,21% за 2020 г., 76,17% за 2019 г., 79,29% за 2018 г., 80,49% за 2017 г.);

✓ тегло – 5209 деца – 85,24% (85,16% за 2021 г., 84,82% за 2020 г., 84,87% за 2019 г., 87,42% за 2018 г., 87,01% за 2017 г.) и 14146 ученици, т.е. 76,27% от антропометрично измерените (75,65% за 2021 г., 72,96% за 2020 г., 72,65% за 2019 г., 76,27% за 2018 г., 77,93% за 2017 г.).

3. При тестовете за физическа дееспособност, съобразно възрастта, изискуемите норми са покрили 5946 деца, което е 97,31% от всички (97,49% за 2021 г., 96,49% за 2020 г., 96,24% за 2019 г., 91,29% за 2018 г., 97,76% за 2017 г.) и 17875 от учениците - 95,99% (97,07% за 2021 г., 97,06% за 2020 г., 96,82% за 2019 г., 97,07% за 2018 г., 96,84% за 2017 г.).

От час по физическо възпитание и спорт са освободени 518 ученици, което е 2,78% (2,63% за 2021 г., 2,38% за 2020 г., 3,18% за 2019 г., 2,79% за 2018 г., 3,15% за 2017 г.)

В групи за лечебна физкултура са включени **21** ученици (0,11%).

Наблюдава се завишение на процентния дял освободени ученици. Възможно е да се дължат на недостатъчна физическа активност, дейности с предимно статично положение на тялото, както в учебно, така и в почивно време. По- интересен е фактът, че въпреки големия брой освободени, само 13 ученици са били в групи по лечебна физкултура.

4. На диспансерен учет поради хронични и труднолечими заболявания се водят:

✓ при децата: **1,3%** (1,07% за 2021 г., 0,91% за 2020 г., 1,46% за 2019 г., 1,02% за 2018 г., 0,69% за 2017 г.), от които най-многобройни са заболяванията на дихателната система - 24 деца, като процентен дял 30,76% от диспансерните деца и 0,39% от всички деца в областта. На второ място са децата с разстройства в развитието - 22 деца (28,2% от диспансерните или 0,36% от всички деца). На трето място са заболяванията на нервната система – 12 деца. Като процентни дялове- 15,38% от диспансерните и 0,19% от всички деца.

✓ при учениците: диспансеризирани са **1,7%** от всички (1,1% за 2021 г., 1,29% за 2020 г., 0,93% за 2019 г., за 2018 г. - 1,23%, за 2017 г. - 1,30%). Най-голям е броят на разстройствата в развитието и поведението- главно аутизъм, както и други генерализирани разстройства. Диспансерни са били 85 ученици, което представлява 26,73% от диспансерните и 0,22% от всички ученици. За 2021 г. са били 19,89 % дял от диспансерните ученици и 0,22% от всички ученици.

На второ място са болестите на нервната система - 76 ученици, 23,89% дял от диспансерните и 0,4% от всички ученици. За предходната година данните са съответно 19,89% от диспансерните и 0,22% от всички ученици.

На трето място са болестите на дихателната система – 16,98% дял от диспансерните и 0,29% от всички ученици. През 2021 г. са били 25% от диспансерните и 0,32% от всички ученици.

5. Водещи заболявания при профилактичните прегледи (с най-голям процентен дял от всички регистрирани заболявания) са:

✓ при децата: водещи свързани със специфични забавяния в развитието, регистрирани са 55 деца. Като дял от общия брой регистрирани болни – 19,92%.

На второ място се нареждат болестите на дихателната система с регистрирани 40 деца, като дял от общия брой заболявания – 14,49%.

На трето място се нареждат болестите на ендокринната система с регистрирани 29 деца, като дял от общия брой заболявания – 10,5%.

✓ при учениците: данните показват, че най-много регистрирани заболявания бележат заболяванията на костно - мускулната система при 269 ученици или относителен дял от всички заболявания 21,37%. През 2021 г. тези данни са били 17,68%.

На второ място са заболяванията на ендокринната система и обмяната на веществата при 198 ученици или относителен дял от всички заболявания 17,71%. През 2021 г. тези данни са били 21,2%.

На трето място се подреждат болестите на зрението - при 166 ученици или относителен дял от всички заболявания 17,71%. През 2021 г. са били 16,66%.

ПРЕПОРЪКИ

1. За да се подобри обхващането с профилактични прегледи на децата и особено на учениците, трябва медицинските специалисти към учебните заведения да информират всички родители и да настояват за тяхното провеждане при личните лекари, като обяснят необходимостта от тях. Родителите да изискват настоятелно документиращите талони за проведен преглед и да го представят на медицинския специалист!

2. За да се оптимизира борбата с водещите заболявания – затлъстяване, гръбначни изкривявания, смущения в зрението, бронхилна астма – медицинските специалисти при учебните и детски заведения да подобрят координацията си с ръководството на съответното заведение, както и с преподавателите по физическо възпитание и спорт (в училищата) и да предлагат мерки за повишаване на двигателната активност. Да се предложат инициативи за опазване чиста околна среда, особено атмосферния въздух. Относно чревните паразитози – медицинските специалисти и ръководителите на детските заведения да следят и изискват повишаване на личната хигиена – измиване на ръцете със сапун и вода преди всяко ядене, правилно изрязване на ноктите; преди храненето измиване на плодовете, предпазване на храните от мухи и други насекоми. Да се следи лечението на опаризитените лица и ефективното им обезпаразитяване.

3. За правилното развитие на подрастващите, борбата с наднорменото тегло и другите последици от обездвижване да се повиши тяхното физическо натоварване и закаляване в часовете по физкултура. Да се обхващат повече ученици, включително подходящ дял от освободените от

часовете по физическо възпитание в часове по лечебна физкултура. Да се акцентира на здравните теми за значението на физическата активност.

4. С цел правилното физическо развитие **да се съблюдава пълноценно и здравословно хранене на подрастващите.**

5. С оглед създаване на правилни знания, умения и навици от най- ранна възраст у подрастващите **да се подобри тяхното здравно образование**, съобразно тяхната възраст и процеса на акселерация. Да се търси съдействие на лектори от РЗИ и други специалисти, **особено по темите за екология, хранене и физическа активност.**

6. Необходимо е също **подобряване на материалната база, съвремененно оборудване на спортните бази** в учебните заведения с уреди и пособия, както и обзавеждане на класните стаи и кабинети с **учебна мебел, съобразена с възрастта и ръста** на учениците.

7. След изготвяне на **анализа на здравословното състояние** на децата и учениците, медицинските специалисти **да запознават с резултатите ръководството на детското/учебното заведение и родителите**, като се предложат конкретни инициативи за **подобряване на здравословното състояние.**

8. Медицинските специалисти от здравните кабинети в училищата да осъществяват **контрол при работата на учениците с персонални компютри**, съгласно Наредба № 9 на Министерство на здравеопазването (обн. ДВ бр. 46/1994 г.).

ПРИЛОЖЕНИЕ:
Табл. 1

Регистрирани заболявания и аномалии при основния профилактичен преглед на децата, проведен в периода септември-декември, отразен в личните им профилактични карти за 2022 г.				
Заболявания и аномалии	Шифър	Деца общо	В това число:	
			0-3 г.	4-6г.
а	б	1	2	3
Общ брой деца		6110	911	5117
Общо прегледани деца	1	5985	906	5007
Туберкулоза (A15-A19)	2			
Злокачествени новообразувания (C00-C96)	3			
Болести на щитовидната жлеза (E04-E07)	4	1		1
Захарна болест (диабет) (E10)	5	3		
Затлъстяване (E65-E68)	6	25	1	7
Болести на кръвта и кръвотворните органи (D50-D69)	7			
Неврози (F40-F48)	8			
Специални симптоми и синдроми (закване, тикове, анорексия, енурезис, стереотипи) (F95, F98)	9	2		2
Специфично забавяне в развитието (F84)	10	52		40
Олигофрения (F70-F79)	11	1		1
Детска церебрална парализа (G80)	12	8		7
Епилепсия (G40)	13	5	1	3
Нарушения на рефракцията и акомодацията (H52)	14	1		1
Смущения в зрението (H53)	15	23		17
Слепота и намалено зрение (H54)	16	3		1
Болести на ухото и на мастоидния израстък (H65-H93)	17			
в т.ч. Глухота (H90)	18			
Остър ревматизъм и хронична ревмат. кардиопатия (I00-I09)	19			
Хипертонична болест (I10-I15)	20			
Хронични заболявания на тонзилите и аден. вегетации (J35)	21	4		4
Алергичен ринит (J30)	22	5		3
Пневмония (J12-J18)	23	9		3
Хроничен бронхит (J41-J44)	24	1		
Астма (J45)	25	21		16
Язва на стомаха и дванадесетопръстника (K25-K26)	26			
Гастрит и дуоденит (K29)	27			
Абдоминална херния (K40-K46)	28			
Хроничен хепатит (B18.1, B18.8, K73)	29	1		1
Остър и хроничен гломерулонефрит (N00-N08)	30			
Остър и хроничен пиелонефрит (N10-N16)	31			
Камъни в бъбрека и уретера (N20-N23)	32			

Кръвотечения от половите органи и смущения на менструацията (N91-N94)	33			
Артропатии и сродни заболявания (M00-M36)	34	1		1
Плоско стъпало, придобито (M21.4)	35			
Гръбначни изкривявания (M40-M43)	36	2		
Вродени аномалии (Q00-Q99)	37	7		6
в т.ч. на сърдечно съдовата система (Q20-Q27)	38	2		
крипторхизъм (Q53)	39			
Късни последици от травми и отравяния (T90-T95)	40			
Други	41	99		44
Открити заболявания - всичко	42	276	2	158

Табл. 2

Регистрирани заболявания и аномалии при основния профилактичен преглед на учениците, проведен в периода септември-декември, отразен в личните им профилактични карти					
Заболявания и аномалии	Шифър	Брой ученици всичко	В това число:		
			I клас	VII клас	X клас
а	б	1	2	3	4
Общ брой ученици	0	18621	1505	1712	1497
Общо прегледани ученици	1	18323	1491	1673	1446
Туберкулоза (A15-A19)	2				
Злокачествени новообразувания (C00-C96)	3	5			
Болести на щитовидната жлеза (E04-E07)	4	7		1	2
Захарна болест (диабет) (E10)	5	32	3	3	2
Затлъстяване (E65-E68)	6	159	8	21	23
Болести на кръвта и кръвотворните органи (D50-D69)	7	4			2
Неврози (F40-F48)	8	8	3	4	
Специални симптоми и синдроми (заекване, тикове, анорексия, енурезис, стереотипи) (F95, F98)	9	2			
Специфично забавяне в развитието (F84)	10	112	14	1	2
Олигофрения (F70-F79)	11	24	5	5	2
Детска церебрална парализа (G80)	12	38	8	5	1
Епилепсия (G40)	13	47	5	7	6
Нарушения на рефракцията и акомодацията (H52)	14	66	4	8	5
Смущения в зрението (H53)	15	84	10	12	8
Слепота и намалено зрение (H54)	16	13	1	4	1
Болести на ухото и на мастоидния израстък (H65-H93)	17	2			
в т.ч. Глухота (H90)	18	1	1		
Остър ревматизъм и хронична ревмат. кардиопатия (I00-I09)	19	1			
Хипертонична болест (I10-I15)	20	8			2
Хронични заболявания на тонзилите и аден. вегетации (J35)	21	1			
Алергичен ринит (J30)	22	19	1	2	1
Пневмония (J12-J18)	23				
Хроничен бронхит (J41-J44)	24				
Астма (J45)	25	63	13	4	6
Язва на стомаха и дванадесетопръстника (K25-K26)	26	1			
Гастрит и дуоденит (K29)	27	1	1		
Абдоминална херния (K40-K46)	28	1			
Хроничен хепатит (B18.1, B18.8, K73)	29				

Остър и хроничен гломерулонефрит (N00-N08)	30	1			
Остър и хроничен пиелонефрит (N10-N16)	31				
Камъни в бъбрека и уретера (N20-N23)	32	2			2
Кръвотечения от половите органи и смущения на менструацията (N91-N94)	33	1			
Артропатии и сродни заболявания (M00-M36)	34	13	1		1
Плоско стъпало, придобито (M21.4)	35	9			3
Гръбначни изкривявания (M40-M43)	36	247	42	3	6
Вродени аномалии (Q00-Q99)	37	19	4		2
в т.ч. на сърдечно съдовата система (Q20-Q27)	38	19	1		5
крипторхизъм (Q53)	39				
Късни последици от травми и отравяния (T90-T95)	40	1			
Други	41	107	7	7	4
Открити заболявания - всичко	42	1118	132	87	86

Табл. 3

Антропометрични данни за децата от област Русе

Част 1

обслужван контингент						
общини и селища	общ брой групи	общ брой деца	от тях на възраст		в това число	
			1-3 г.	3-7 г.	момчета	момичета
Област Русе	268	6110	935	5165	3159	2951

Част 2

ръст				
общини и селища	норма	разш. норм	извън нормата	
	брой деца	бр. деца	под	над
Област Русе	5250	619	130	111
Общ брой(100%) 6110	85,92%	10,13%	2,12%	1,81%

Част 3

телесна маса				
общини и селища	норма	разш. норм	извън нормата	
	брой деца	бр. деца	под	над
Област Русе	5209	640	117	144
Общ				

брой(100%) 6110	85,25%	10,47%	1,91%	2,35%
---------------------------	--------	--------	-------	-------

Табл. 4

Антропометрични данни за учениците от област Русе:

Част 1

обслужен контингент						
общини и селища	общ брой паралелки	общ брой ученици	от тях на възраст			
			7-14г.		14-18г.	
			момчета	момичета	момчета	момичета
Област Русе	908	18621	6138	5680	3545	3258

Част 2

общини и селища	ръст															
	норма				разширена норма				под нормата				над нормата			
	7-14м	7-14ж	14-18м	14-18ж	7-14м	7-14ж	14-18м	14-18ж	7-14м	7-14ж	14-18м	14-18ж	7-14м	7-14ж	14-18м	14-18ж
Област Русе	4747	4428	2631	2487	925	849	599	557	202	177	76	67	255	221	189	136
Антропометрирани: 18546	25,59 %	23,87 %	14,18 %	13,41 %	4,98 %	4,57 %	3,23 %	3 %	1,08 %	0,95 %	0,41 %	0,36 %	1,37 %	1,19 %	1,01 %	0,73 %

Част 3

общини и селища	телесна маса															
	норма				разширена норма				под нормата				над нормата			
	7-14м	7-14ж	14-18м	14-18ж	7-14м	7-14ж	14-18м	14-18ж	7-14м	7-14ж	14-18м	14-18ж	7-14м	7-14ж	14-18м	14-18ж
Област Русе	4701	4366	2620	2459	854	826	559	536	188	195	95	120	385	289	221	132
Антропометрирани: (100%) 18546	25,34 %	23,54 %	14,12 %	13,12 %	4,6 %	4,45 %	3,01 %	2,89 %	1,01 %	1,05 %	0,51 %	0,64 %	2,07 %	1,55 %	1,19 %	0,71 %

Табл. 5

Физическа дееспособност на децата в област Русе

Част 1

Област Русе	общ брой 6110	покрили нормите 5946	% от общия брой 97,31
-------------	------------------	----------------------------	--------------------------------

Физическа дееспособност на учениците в област Русе

Част 2

Показател	Общ брой ученици	7-14 г.		14-18 г.	
		Момчета	Момичета	Момчета	Момичета
Брой на ученици, получили оценка над среден (3) при изследване на физическата дееспособност	17875	5985	5513	3176	2966
Брой ученици, освободени от часовете по физическо възпитание	518	103	85	127	200
Брой ученици, включени в групи по лечебна физкултура в училище	21	8	13	0	0

общ брой ученици: 18621
покрили нормите: 17875 (95,99%)
освободени: 518 (2,78%)

Табл. 6

ДИСПАНСЕРНИ ДЕЦА - ОБЛАСТ РУСЕ 2022-23 г.		
ДИАГНОЗА	МКБ	БРОЙ
Алергична пурпура	D69.0	1
Други уточнени видове хипотиреоидизъм	E03.8	1
Инсулинозависим захарен диабет без усложнения	E10.9	2
Фемнилкетонурия	E70.0	1
Детски аутизъм	F84.0	21
Нарушение на активността и вниманието	F90.0	1
Локализирана (фокална)(парциална) идиопатична епилепсия и епилептични синдроми с тонично-клоничини припадъци с фокално начало	G40.0	1
Grand mal припадъци (с малки припадъци [petit mal] или без тях), неуточнени	G40.6	4
Спастична церебрална парализа	G80.0	3
Спастична диплегия	G80.1	3
Друга детска церебрална парализа	G80.8	1
Намалено зрение на двете очи	H54.2	4
Други сезонни алергични ринити	J30.2	5

Обикновен хроничен бронхит	J41.0	1
Астма с преобладаващ алергичен компонент	J45.0	18
Цьолиакия	K90	3
Юношески ревматоиден артрит	M08.0	1
Други юношески артрити	M08.8	1
Хронична бъбречна недостатъчност	N18.0	1
Междупредсърден септален дефект	Q21.1	2
Други уточнени аномалии на сърцето	Q24.8	1
Бъбречна дисплазия	Q61.4	1
Вродена хидронефроза	Q62	1
	сумарно:	78

общ брой диспансерни: 78
общ брой деца 6110

Табл. 7

ДИСПАНСЕРНИ УЧЕНИЦИ- ОБЛАСТ РУСЕ 2022-23 г.					
ДИАГНОЗА	МКБ	7- 14 г.		14-18 г.	
		м	ж	м	ж
Желязонеодоимъчна анемия, неуточнена	D50.9				1
Вроден дефицит на фактор VIII	D66.0			1	
Нетоксична гуша, неуточнена	E04.9		2		1
Тиреотоксикоза с дифузна гуша	E05.0				1
Тиреотоксикоза	E05.8		1		
Инсулинозависим захарен диабет без усложнения	E10.9	9	11	3	3
Адреногенитални разстройства	E 25		1		
Разстройство на обмяната на мастните киселини	E71.3	3	1	2	2
Разстройства на метаболитния цикъл на уреята	E72.2	1	3		
Кистозна фиброза с чревни прояви	E84.1		1		
Генерализирани разстройства в развитието	F84.0	48	25	6	3
Нарушение на активността и вниманието	F90.0	1			1
Други поведенчески и емоционални разстройства с начало, типично за детството и юношеството	F98	1			
Ранна малкомозъчна атаксия	G11.1			2	
Локализирана (фокална)(парциална) идиопатична епилепсия и епилептични синдроми с тонично-клоничини припадъци с фокално начало	G40.0	3	5	6	3
Генерализирана идиопатична епилепсия и епилептични синдроми	G40.3	1			
Grand mal припадъци (с малки припадъци [petit mal] или без тях), неуточнени	G40.6		4	9	
Други уточнени форми на епилепсия	G40.8	2	1	1	
Мускулна дистрофия	G71.0			1	
Спастична церебрална парализа	G80.0	11	11	3	4
Спастична диплегия	G80.1		2		
Друга детска церебрална парализа	G80.8	4	2		
Хидроцефалия	G91.0			1	

Хроничен иридоциклит	H20.1	1			
Периферни ретинални дегенерации	H35.4				1
Слепота на двете очи	H54.0	1	4		1
Намалено зрение на двете очи	H54.2	4	3		1
Намаление на зрението на едното око	H54.5	3			
Двустранна невросензорна загуба на слуха	H90.3		1		
Есенциална (първична) хипертония	I10	2		2	2
Синдром на преждевременното възбуждане	I45.6			1	
Други сезонни алергични ринити	J30.2	2	1	2	
Астма с преобладаващ алергичен компонент	J45.0	17	10	9	11
Неалергична астма	J45.1		1	1	
Язва на дванадесетопръстника	K26.0			1	
Цъолиакция	K90.0		1		
Реактивна артропатия	M02				1
Юнушески ревматоиден артрит	M08				1
Юнушески ревматоиден артрит	M08.4	1			
Други юнушески артрити	M08.8			1	
Ювенолна остеохондроза на патела	M92.4		1		
Нефрозен синдром	N04			1	
Други форми на вродена хидроцефалия	Q03.8	1			
Общ артериален трункус	Q20.0				1
Междукамерен септален дефект	Q21.0	2		2	1
Предсърдно камерен дефект	Q21.2		1		
Тетралогия на Фалот	Q21.3		1		1
Вродена стеноза на клапата на белодробната артерия	Q22.1		1		
Стеноза на аортната клапа	Q23			1	2
Dextrocardia	Q24		1	1	
Вродена хидронефроза	Q62.0	1	1		
Ахондроплазия	Q77.4	1			1
Последици от вътречерепна травма	T90.5				1
сумарно:		120	97	57	44

общ брой диспансерни: 318

общ брой ученици: 18621